

Zienswijze wetsvoorstel wijziging Wet stelsel openbare bibliotheken

De lokale bibliotheek en de Koninklijke Bibliotheek, voor wat betreft haar taak tot het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek, vervullen in ieder geval de volgende functies, die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek:

- a. ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- b. bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- c. bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- d. organiseren van ontmoeting en debat; en
- e. laten kennis maken met kunst en cultuur¹.

Tot zover niets nieuws.

Het wijzigingsvoorstel voegt hieraan toe dat iedere gemeente tenminste één bibliotheekvestiging moet hebben met een fysieke collectie die voor tenminste een bij algemene maatregel van bestuur (amvb) vast te stellen aantal openingsuren met professionele bezetting geopend moet zijn. Het college van burgemeester en wethouders stellen hiervoor iedere vier jaar een vierjarenplan vast bij het opstellen waarvan de lokale bibliotheek wordt betrokken. Het plan onderbouwt de lokale keuzen in het bibliotheekbeleid in relatie tot onderwerpen als de omvang, de dichtheid en samenstelling van de bevolking, de lokale maatschappelijke opgaven en de positie van de bibliotheek te midden van andere sociaal-culturele voorzieningen en het onderwijs.¹

In de Memorie van Toelichting wordt aangegeven dat die fysieke locatie minimaal 15 uur per week geopend moet zijn en bemenst door tenminste een beroepskracht.

Gemeenten krijgen hiervoor een bedrag van € 2,90 per inwoner en de garantie dat het bedrag nooit lager zal zijn dan € 100.000,- per gemeente. Dit wordt gestort in het gemeentefonds. De wet gaat daarmee de voorwaarden die werden gesteld aan de rijksbijdrage tot wettelijke vereisten maken.

1. De conceptwet en de geconstateerde problemen

Met deze wet wordt invulling gegeven aan een punt uit het coalitieakkoord van het kabinet Rutte IV namelijk: *“streven naar een toekomstgerichte bibliotheek(voorziening) in elke gemeente.”* Een streven dat aansluit bij de motie Mohandis die: *“de regering verzoekt voor iedere inwoner de toegang tot een volwaardige bibliotheek te garanderen.”* *“Het uitgangspunt van de Wsob is dat alle inwoners van Nederland binnen een redelijke afstand toegang hebben tot een volwaardige openbare bibliotheekvestiging,”* aldus de memorie van toelichting bij de conceptwet.

Dit is weer een gevolg van evaluatie van de *Wet stelsel openbare Bibliotheken (Wsob)* van 2020. Die evaluatie leerde dat: *‘de openbare bibliotheken hun maatschappelijke functies hebben succesvol verbreed en hun impact vergroot.’* Die verbreding en vergroting van de impact is zichtbaar op alle vijf de functies. Een succes maar met één kanttekening. Het aantal fysieke bibliotheken neemt af. Van 844 naar 744. Het uitgangspunt dat alle inwoners binnen een redelijke afstand toegang moeten hebben tot een volwaardige openbare bibliotheek vestiging wordt niet overal waargemaakt, aldus de wetgever. Met name in niet-stedelijke regio's en in wijken van grote gemeenten².

¹ Nieuwe artikel 5 van de Wet stelsel openbare bibliotheken

² Memorie van toelichting

De opdracht uit het genoemde regeerakkoord is een toekomstgericht bibliotheek(voorziening). De wet vult dit in door te verplichten tot tenminste één fysieke bibliotheek in iedere gemeente. Daarmee lijkt het doel bereikt. Lijkt, want de wet biedt geen garantie dat mensen, binnen de redelijke afstand, waar de motie Mohandis om vraagt een bibliotheek binnen kunnen lopen. Van de nu nog 744 fysieke vestigingen kunnen er nog zo'n 420 verdwijnen en in een 16 tal gemeente moet er dan een komen. De 'redelijke afstand tot een volwaardige openbare bibliotheek' wordt daarmee niet kleiner.

De conceptwet lost daarmee de geconstateerde problemen niet op.

2. Wat is een redelijke afstand?

Een interessante vraag hierbij is wat is een redelijke afstand? Voor de ene persoon is 10 kilometer redelijk, voor de ander 2. Voor de ene persoon een halfuurtje reizen terwijl voor een andere 5 minuten al onredelijk ver is. In het evaluatieonderzoek zijn veel gegevens over de 'afstand' tot een fysieke vestiging meegenomen. De gemiddelde afstand tot zo'n punt is toegenomen tot 1,8 kilometer. Ook is er een consumentenenquête is uitgezet om (1) het gebruikersperspectief van leden, gebruikers en/of bezoekers van de bibliotheek mee te nemen en om (2) het perspectief mee te nemen van mensen die geen lid, gebruiker en/of bezoeker zijn van de bibliotheek zijn. Wat uit het onderzoek niet naar voren komt is wat die geënquêteerden een 'redelijke afstand' vinden.

In de evaluatie wordt aangegeven dat de dichtstbijzijnde fysieke vestiging in Roerdalen op 6,9 kilometer ligt, gemiddeld is dat 1,8 kilometer. 6,9 kilometer is niet redelijk. Is 4 kilometer redelijk? Ook niet want de gemeente Uitgeest die ook geen fysieke locatie heeft is er een op 4 kilometer en in de Gelders gemeente Rozendaal zou 2,8 kilometer zelfs niet redelijk zijn. Als je vindt dat er binnen redelijke afstand een bibliotheekvestiging moet zijn, dan is het minste wat je moet doen 'redelijke afstand' definiëren. Dat definiëren kan in kilometers, in tijd maar ook in beiden. Het probleem van 'redelijke afstand' wordt opgelost door in iedere gemeente een stenen bieb te eisen. Op welke plek je die in Roerdalen ook neerlegt, er is altijd een kern te vinden die op meer dan 6,9 kilometer van die plek ligt. Roerdalen is niet de enige gemeente met een dergelijk probleem. Dit geldt voor bijna iedere gemeente. Een fysieke bieb gaat dit probleem niet oplossen.

Daar komt de vraag bij voor wie je die stenen vestiging hebt. De wetgever geeft hierop een duidelijk antwoord: voor de inwoners van de gemeente. De inwoners zouden wel eens een heel ander antwoord kunnen geven Zou een inwoner van Montfort naar een stenen bieb in Herkenbosch gaan als de 'stenen bieb' in Echt dichterbij ligt? Waarom zou je uit Melick of St. Odiliënberg naar Herkenbosch gaan als de reis naar de beter uitgeruste bibliotheek in Roermond minder tijd in beslag neemt? Dat dit niet gaat werken weten wij in Roerdalen uit eigen ervaring. Lange tijd hadden wij één vestiging voor al onze kernen. Dit resulteerde in steeds minder mensen die naar die bieb gingen vanwege de afstand. We vragen u er begrip voor te hebben dat de leefwereld van mensen niet beperkt is tot de gemeente waar ze wonen. Net zoals het voor gemeenten goed is om zich te realiseren dat de leefwereld van haar inwoners ook niet de wijk of het dorp is.

Van de Roerdalense situatie terug naar de landelijke. Deze wet biedt geen garantie dat het aantal fysieke bibliotheken niet verder afneemt en dus de 'redelijke afstand', hoe die ook gedefinieerd wordt, toeneemt. Wat de wet wel doet, is het aantal fysieke vestigingen gelijk stellen aan het aantal gemeenten en dat is nu 341. Veel

minder dan de 744 die er nu nog zijn. En die 341 kunnen er minder worden als gemeenten gaan fuseren. Neem het hypothetische geval van een fusie van de gemeente Roerdalen met bijvoorbeeld buurgemeente Roermond. In dat geval voldoet de nieuwe gemeente aan de conceptwet. Echter voor de inwoners voor de dan voormalige gemeente Roerdalen, verandert er niets. Die wonen nog steeds in Melick of Vlodrop en wonen nog steeds even ver van die fysieke locatie.

3. Financiële afstand tot de bibliotheek

Tot zover de fysieke 'redelijke afstand'. Hoe zit het met de financiële 'redelijke afstand'? Ik kan naast de bieb wonen, als ik het lidmaatschap niet kan betalen, is de afstand tot die 'buurman' voor mij onoverbrugbaar. Als we kijken naar het aantal leden, dan laat de evaluatie zien dat het aantal jeugdleden stabiel is maar het aantal volwassen leden gestaag afneemt. Dit leidt in het totaal tot een afname van het aantal leden. Volgens de onderzoekers: *"past het in een maatschappelijke trend: sinds de jaren 50 zijn Nederlanders steeds minder tijd gaan besteden aan lezen."* De reden waarom mensen aangeven niet van de bieb gebruik te maken: *"Veel voorkomende redenen zijn dat mensen liever boeken kopen dan lenen (34%), ze de bibliotheek te duur vinden (23%), alles wat ze nodig hebben online vinden (23%) of niet van lezen houden (16%)."* De nu voorliggende conceptwet verandert niets aan financiële redelijke afstand.

4. Roerdalen en de conceptwet

De gemeente Roerdalen beschikt over:

- 6 burgerbiebs in onze dorpshuizen, verdeeld over zes dorpskernen;
- 6 schoolbibliotheken gesitueerd in de basisscholen verzorgt door Bibliorura;
- 2 IDO-informatiepunten verzorgt door Bibliorura die samenwerken met ons sociaal team;
- Boekstartcoaches op de scholen en in het consultatiebureau verzorgt door Bibliorura;
- Voorleesconsulenten op de 6 basisscholen verzorgt door Bibliorura;
- Daarnaast kunnen onze inwoners lid worden van Bibliorura en de van deze bibliotheek geleende boeken ophalen en terugbrengen bij de 6 burgerbiebs.

Hiervoor is bewust gekozen gezien de weidse geografische spreiding van de dorpen in de gemeente. In deze bibliotheekvoorzieningen komen maatschappelijke functies samen met als doel het bieden van publieke toegang tot informatie, educatie en cultuur, daarnaast kunnen inwoners elkaar ontmoeten in deze voorzieningen en dragen de voorzieningen bij aan persoonlijke ontwikkeling, kansgelijkheid en sociale cohesie onder de burgers.

Als we deze aanpak bekijken vanuit het begrip 'redelijke afstand' wat zien we dan? Dan zien we dat er onze inwoners in ieder dorp op enkele momenten in de week de gelegenheid hebben om in boeken te snuffelen, boeken te lenen en weer terugbrengen. Tijdens de openingsmomenten ontmoeten mensen elkaar daar, ze maken een praatje met elkaar, delen wellicht lief en leed en lenen een boek. De collectie is niet groot maar biedt voldoende 'waar' om uit te kiezen. Een veellezer zal meer willen en voor dat meer kan die persoon terecht bij Bibliorura. Daar kunnen digitaal boeken worden besteld die vervolgens bij de dorpsbieb afgehaald kunnen worden. Je moet dus even wachten op je boek maar als je dat weet, dan kun je je daar goed op instellen. Via Bibliorura zijn alle boeken in Nederlandse bibliotheken te bestellen. Onze kinderen in de basisschoolleeftijd vinden op hun school een bibliotheek met op hen toegesneden aanbod en kunnen ze gebruik maken van de diensten van een leesconsulent.

Als we met het antwoord van de wetgever op de invulling van 'redelijke afstand' kijken (één fysieke bieb per gemeente) dan biedt Roerdalen meer en minder. Meer omdat ieder dorp twee fysieke biebs zijn, één voor

volwassenen door de uit vrijwilligers bestaande dorpsbiëbs en één voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Wij bieden minder omdat de dorpsbiëbs geen volwaardige collectie hebben en werken met vrijwilligers. Die collectie biedt de samenwerking met Bibliorura. Bibliorura biedt daarnaast iedereen de mogelijkheid tot het digitaal lenen en lezen van boeken. Lees je liever van papier dan kunnen de inwoners van de dorpen van de gemeente Roerdalen in hun eigen dorp ieder boek afhalen dat in de collectie van de Nederlandse bibliotheken zit.

5. Hoe gaat Roerdalen werken als het concept wet wordt?

Wat de gemeente Roerdalen, gezien haar ervaringen uit het verleden, niet gaat doen is één fysieke locatie met collectie inrichten. Als het concept wet wordt, dan zullen wij op dit punt bestuurlijk ongehoorzaam zijn. De gemeente Roerdalen gaat verder op de door haar ingezette weg. Samen met de dorpsbibliotheken en onze bibliotheekpartner Bibliorura zijn en blijven we aan de slag om het lezen van boeken makkelijk te maken voor onze inwoners. De extra middelen bieden ons de mogelijkheid om de dorpsbibliotheken verder professioneel te laten ondersteunen. De gemeente Roerdalen is en blijft hierbij open en transparant en neemt bij haar acties het ministerie mee en zoekt de samenwerking met het ministerie.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Roerdalen,
De secretaris,

De burgemeester

J.J.W.M. L'Ortije

mr. M.D. de Boer-Beerta

